VERDENSMÅL

15 LIVET PÅ LAND

- Naturen er under et alvorligt pres, så hvordan skaber vi forandring i det danske landskab?

2030 - PANELET

Om panelet

2030-panelet er et tværsektorielt ekspertpanel, der har til formål at bistå Folketingets 2030-netværk i at fremme og monitorere den danske samt internationale implementering af FN's 17 Verdensmål. Panelet samler repræsentanter fra erhvervsliv, civilsamfund, uddannelses- og forskningsinstitutioner, kommuner og organisationer med det fælles formål at styrke den danske indsats for bæredygtig udvikling frem mod 2030.

Panelet fungerer som en platform for dialog, videndeling og samarbejde på tværs af sektorer. Gennem analyser, anbefalinger og konkrete initiativer bidrager 2030-panelet til at skabe opmærksomhed om Verdensmålene og understøtte handling blandt beslutningstagere, virksomheder og borgere.

Et centralt fokus for panelet er at følge udviklingen i Danmarks arbejde med Verdensmålene og bidrage til, at politiske prioriteringer og samfundsmæssige indsatser understøtter en bæredygtig udvikling, hvor ingen lades i stikken.

Metode

Denne publikation er en del af 2030-panelets løbende arbejde med at følge Danmarks fremdrift på FN's Verdensmål. Med afsæt i både FN's globale indikatorramme og Vores Mål-projektet[1] sætter årets statusmåling fokus på udvalgte mål og de udfordringer og muligheder, der knytter sig til dem i en dansk kontekst. I denne publikation er fokus på Verdensmål 15 – livet på land.

FN opdaterer løbende de globale indikatorer for Verdensmålene. Samlet giver de et datagrundlag for at vurdere Danmarks fremskridt og identificere områder, hvor der fortsat er behov for handling.

Hvert år udvælger 2030-panelet en række Verdensmål til nærmere analyse. Udvælgelsen tager blandt andet udgangspunkt i FN's særlige fokusområder, aktuelle samfundsudfordringer og udviklingen i de nationale indikatorer. Formålet er ikke at give en udtømmende status på alle Verdensmål, men at bidrage med viden og perspektiver på udvalgte områder, hvor udviklingen kalder på særlig opmærksomhed, og anerkende positive initiativer, som fremmer målene.

Denne publikation om Verdensmål 15 bygger primært på data fra Danmarks Statistik samt øvrige relevante nationale og internationale kilder.

1 2030-Panelet. 2030-Panelet | Vores Mål-projektet

HVAD HANDLER VERDENSMÅL 15 OM?

Verdensmål 15 handler om livet på land. Hvordan vi beskytter, genopretter og støtter et bæredygtigt brug af vores økosystemer på land, sikrer biodiversitet, mindsker udpining af jorden og bekæmper tørke.

80 procent af den mad vi spiser kommer fra planter og 30 procent af jordens overflade er dækket af skov og renser vores luft og vand. Men vi får mindre og mindre skov i verden. Skovene bliver fældet til fordel for landbrug,
bebyggelse og industri. Arter uddør og mange flere er i risiko for at uddø[2].

Danmark klarer sig ikke godt på dette mål, og sammen med Bangladesh er vi det mest opdyrkede land i hele verden. Det skaber ikke gode forudsætninger for biodiversitet, og økosystemerne er under voldsomt pres. Vi befinder os i en biodiversitetskrise[3] .

Heldigvis er der også klimamæssige forbedringer for livet på land i Danmark. Fra 1989 til nu er skovarealet i Danmark steget fra 5320 til 6518 km2, som svarer til 15,1 procent af hele landet. Dog er kun 4 procent urørt skov, hvilket betyder, at det ikke må fældes eller fjernes[4].

2 Verdensmålene. Mål 15: Livet på land | Verdensmålene.dk
3 Verdensmål. Livet på land | Verdensmål
4 Danmarks Naturfredningsforening. Skov | Danmarks Naturfredningsforening

HVOR STÅR VI I DANMARK?

Mere skov – men areal er ikke nok

Delmål 15.1 –Bevar og genopret økosystemer på land og i ferskvand
Inden 2020 skal vi bevare og genoprette økosystemer på land og i ferskvand og bruge dem bæredygtigt. Det gælder især skove, vådområder, bjerge og områder med mangel på vand, i overensstemmelse med internationale aftaler.

UDVALGT INDIKATOR:

15.1.1 SKOVOMRÅDE SOM ANDEL AF SAMLEDE LANDOMRÅDE

I en dansk kontekst er arealanvendelse helt central for måden vi beskytter, genopretter og støtter bæredygtig brug af økosystemer. Danmark er et lille land, hvor landbrug, byer, veje, energianlæg, skovbrug og natur konkurrerer om pladsen. Derfor er spørgsmålet ikke kun, hvor meget natur vi har, men også hvilken kvalitet naturen har, og om naturområderne hænger sammen.

Der er positive tegn, når vi ser på skovarealet i Figur 1, som viser indikator 15.1.1. Ifølge Danmarks Statistik steg skovområdernes andel af Danmarks samlede landområde fra 14,6 procent i 2015 til 15,2 procent i 2023. Det er en udvikling i den rigtige retning, og den viser, at skovene gradvist fylder mere i det danske landskab.

Men skovareal alene fortæller ikke, om biodiversiteten får det bedre. En ny skov kan være vigtig for klima, grundvand og rekreation, men den bliver ikke automatisk til mangfoldig natur. Hvis skoven består af ensartede træarter, mangler gamle træer, dødt ved, lysninger og naturlig vandstand, kan dens værdi for biodiversiteten være begrænset.

Derfor er den centrale pointe, at Danmark ikke kun skal have mere skov. Vi skal have mere skov med høj naturkvalitet. Skovrejsning skal tænkes sammen med biodiversitet, vandmiljø, klima og rekreative muligheder og ikke kun måles i hektar. Her kommer Aftalen om et Grønt Danmark og den grønne trepart ind i billedet, som sætter skub i en arealomlægning af det danske landskab. Dette uddybes yderligere i afsnittet om "Hvad gør Danmark allerede?".

FIGUR 1: SKOVOMRÅDE SOM ANDEL AF SAMLEDE LANDOMRÅDE

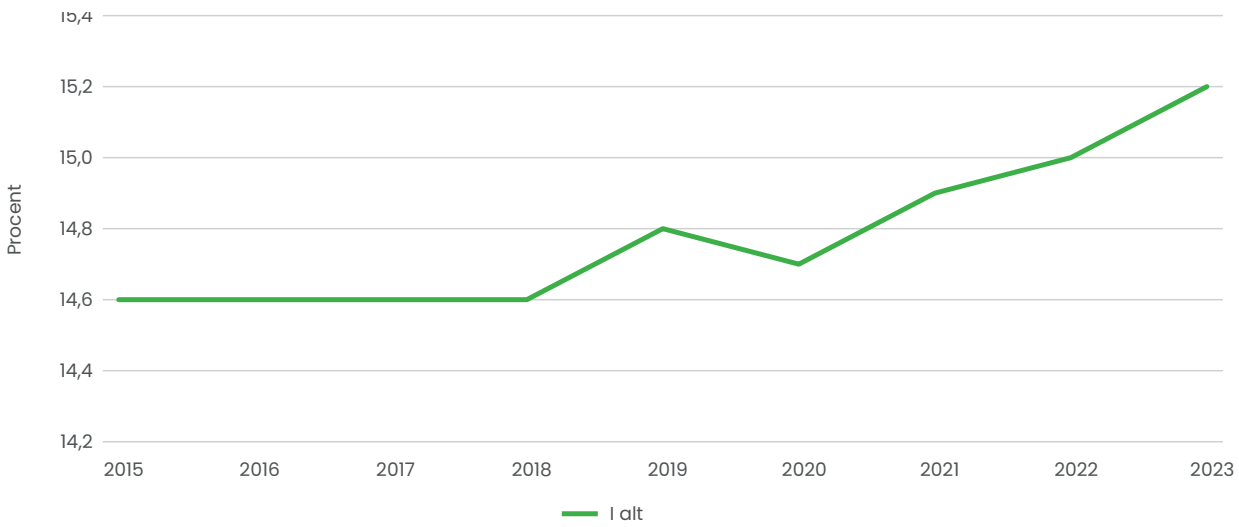

Kilde: Danmarks Statistik, indikator 15.1.1

Danmarks samlede skovareal har en lille fremgang: Fra 14,6% i 2015 til 15,2% i 2023.

Bæredygtig skovforvaltning er et centralt element

Delmål 15.2 –Stop skovrydning og genopret ødelagte skove
Inden 2020 skal vi styrke bæredygtig forvaltning af alle former for skove. Vi skal stoppe afskovning og genoprette skove, der er blevet delvist ødelagt. På globalt plan skal vi både genplante betydeligt mere fældet skov og også plante langt mere ny skov.

UDVALGT INDIKATOR:

15.2.1 FREMSKRIDT I FORHOLD TIL BÆREDYGTIG SKOVFORVALTNING

Indikator 15.2.1 viser fremskridtene i bæredygtig skovforvaltning gennem udviklingen i skovareal og vedmasse pr. hektar. Tallene i Figur 2 viser, at ændringen i skovareal var 1,37 procent i 2023, hvilket er en lille acceleration i forhold til de foregående år.

Bæredygtig skovforvaltning handler også om gamle træer, dødt ved, variation, hjemmehørende arter, naturlig hydrologi og skove, hvor naturens egne processer får mere plads. Mange arter er afhængige af netop de strukturer, som ofte mangler i intensivt drevet produktionsskov.
Der er også en vigtig datamæssig pointe. Danmarks Statistik bemærker, at FN-indikatoren for bæredygtig skovforvaltning egentlig består af fem delindikatorer, men at der i den danske opgørelse aktuelt kun vises to: årlig ændring i skovareal og vedmasse pr. hektar. Der mangler blandt andet data om skov i beskyttede områder, skov under langsigtet planlægning og certificeret skovareal i selve FN-indikatoren.

Fremskridtene i bæredygtig skovforvaltning giver derfor et vigtigt, men ufuldstændigt billede. Indikatoren viser, at skovene fylder mere og rummer mere vedmasse. Men den fortæller ikke alene, om skovene bliver bedre for biodiversiteten.

FIGUR 2: FREMSKRIDT I FORHOLD TIL BÆREDYGTIG SKOVFORVALTNING

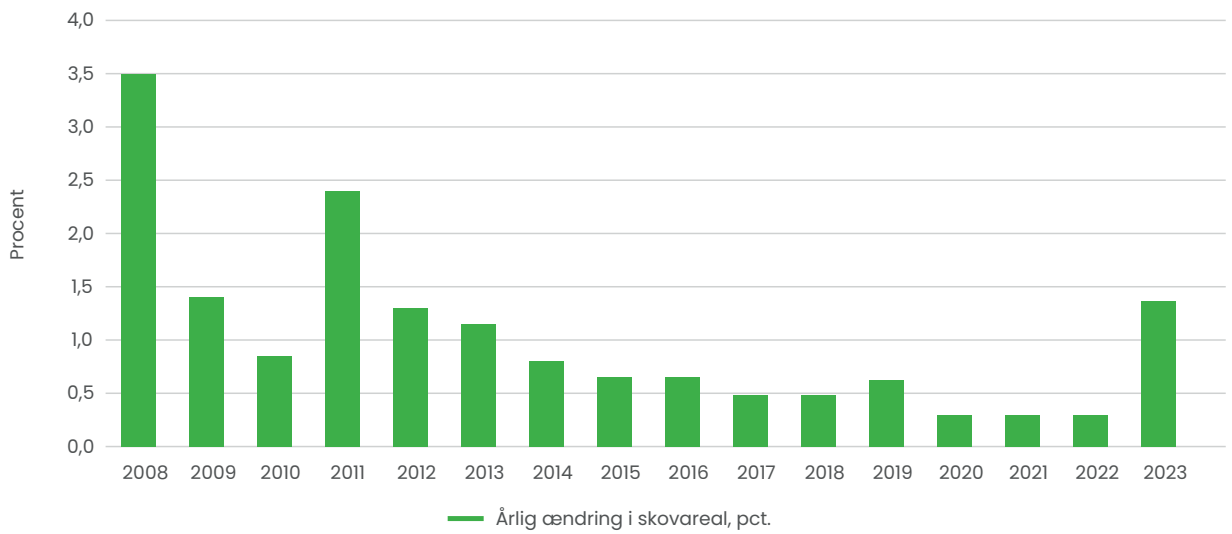

Kilde: Danmarks Statistik, indikator 15.2.1

Biodiversitet er fortsat under pres

Delmål 15.5 –Beskyt biodiversitet og naturlige levesteder
Vi skal handle øjeblikkeligt for at stoppe tabet af biodiversitet og reducere forringelsen af naturlige levesteder. Inden 2020 skal vi beskytte truede dyrearter og forhindre, at de bliver udryddet.

UDVALGT INDIKATOR:

15.5.1 RØDLISTE-INDEKS

Rødliste-indekset er en fortegnelse over plante-, dyre- og svampearter, der vurderes at være i risiko for at uddø. Den er derfor en vigtig indikator, fordi den ikke kun måler, hvor meget natur vi har, men om arterne faktisk har gode nok vilkår til at overleve.

Rødliste-indekset faldt fra 0,890 i 2010 til 0,882 i 2019. Et Rødliste-indeks på 1 betyder, at alle arter vurderes som livskraftige, mens 0 betyder, at alle arter er forsvundet fra Danmark. Et fald i indekset peger derfor på, at situationen for flere arter bevæger sig i den forkerte retning[5].

Samtidig er Rødliste-indekset et eksempel på en udfordring ved Mål 15: Data i Danmark opdateres sjældent. Danmarks Statistik oplyser, at rødlistevurderingerne foretages i perioder, og at indikatoren ikke kan opdateres før 2030. Det betyder, at vi på nogle af de vigtigste områder for biodiversiteten ikke har lige så hyppige opdateringer som på andre Verdensmål hvilket, er dybt problematisk.

Vi vil gerne kunne bringe en graf over udviklingen i plante-, dyre- og svampearterne, men rødliste-indekset opdateres sjældent og de tilgængelige data er derfor ikke repræsentativt for 2026.

Almindelige fugle bliver færre

UDVALGT DANSK MÅLEPUNKT:

15.5.1 Almindelige danske ynglefugle

Det danske målepunkt 15.5.1 handler om at beskytte naturlige levesteder og biodiversitet. En af de stærkeste indikatorer er udviklingen i almindelige danske ynglefugle, som er et dansk målepunkt under Vores Mål. Danmarks Statistik viser, at indekset for almindelige danske ynglefugle faldt fra 100 i 2010 til 76,65 i 2024. Det betyder, at bestanden af de 133 almindelige ynglefuglearter, som indikatoren følger, samlet set er faldet markant siden 2010.

5 Danmarks Statistik. Verdensmål Indikator: 15.5.1 – Rødliste-indeks – Danmarks Statistik

Fugle er en stærk indikator for, hvordan det går med livet på land, fordi de reagerer på ændringer i landskabet. De har brug for føde, redesteder, skjul og egnede levesteder. Når almindelige fuglebestande går tilbage, peger det derfor på bredere problemer i naturen: færre insekter, færre levesteder, mindre variation i landskabet og mindre plads til yngle- og fødesøgning. Det gør indikatoren særlig vigtig i en dansk sammenhæng. Biodiversitetskrisen handler ikke kun om sjældne arter langt væk fra menneskers hverdag. Den handler også om den natur, danskerne møder i haverne, skovene og på markerne. Når de almindelige fugle bliver færre, bliver naturens tilbagegang både synlig og hørbar.

FIGUR 4: Almindelige danske ynglefugle

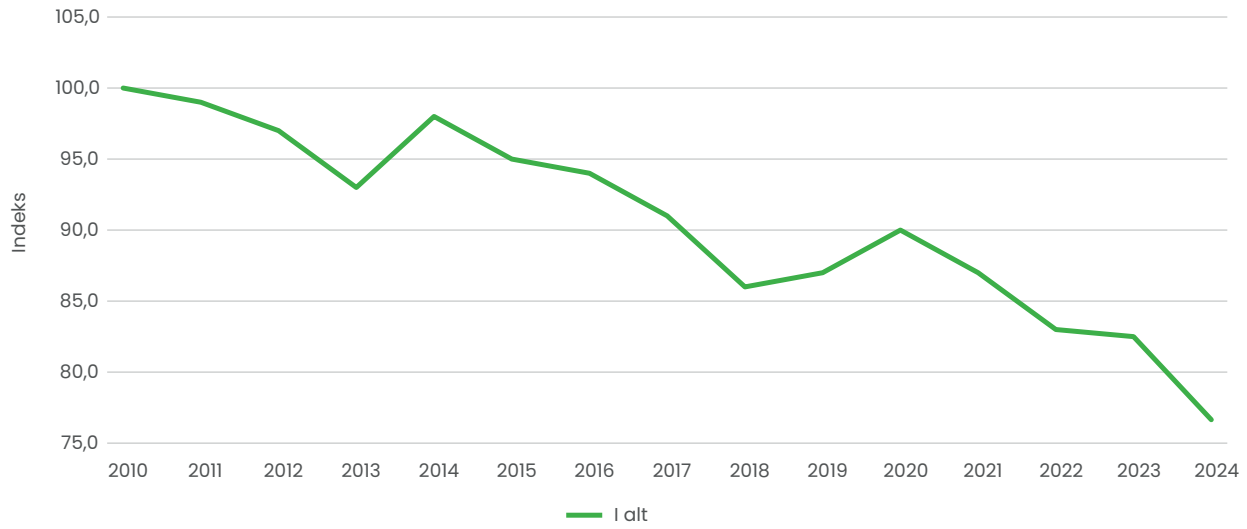

Kilde: Danmarks Statistik, indikator 15.5.1

Indekset for almindelige danske ynglefugle er faldet markant: Fra 100 i 2010 til 76,65 i 2024. Kilde: Danmarks Statistik.

Urørt skov og biodiversitetsskov er vigtige, men effekten tager tid

En anden vigtig indikator for delmål 15.5 er det danske målepunkt 15.5.3 Areal af urørt skov og biodiversitetsskov. Arealet af urørt skov og biodiversitetsskov er udvalgt som et dansk målepunkt, fordi det siger noget om, hvor meget skov der får bedre mulighed for at udvikle sig på naturens præmisser. Mange truede arter i Danmark er knyttet til skove med gamle træer, fugtige skovmiljøer og lysninger. Derfor er det vigtigt, at en del af skovene får biodiversitet som hovedformål frem for træproduktion. Figur 5 viser, at arealet med urørt skov og biodiversitetsskov er vokset fra 2016 til 2022. Det er en positiv udvikling.

Siden de seneste data i grafen er der også sket en væsentlig politisk udvikling. I 2025 meddelte Ministeriet for Natur og Dyrevelfærd, at målet om 75.000 hektar urørt skov i Danmark er nået. Heraf ligger lidt over 70.000 hektar på statens arealer, mens resten ligger på andre offentlige og private arealer[6].

I 2025 meddelte Ministeriet for Natur og Dyrevelfærd, at målet om 75.000 hektar urørt skov i Danmark er nået.

FIGUR 5. UDVALGT DANSK MÅLEPUNKT: 15.5.3 Areal af urørt skov og biodiversitetsskov

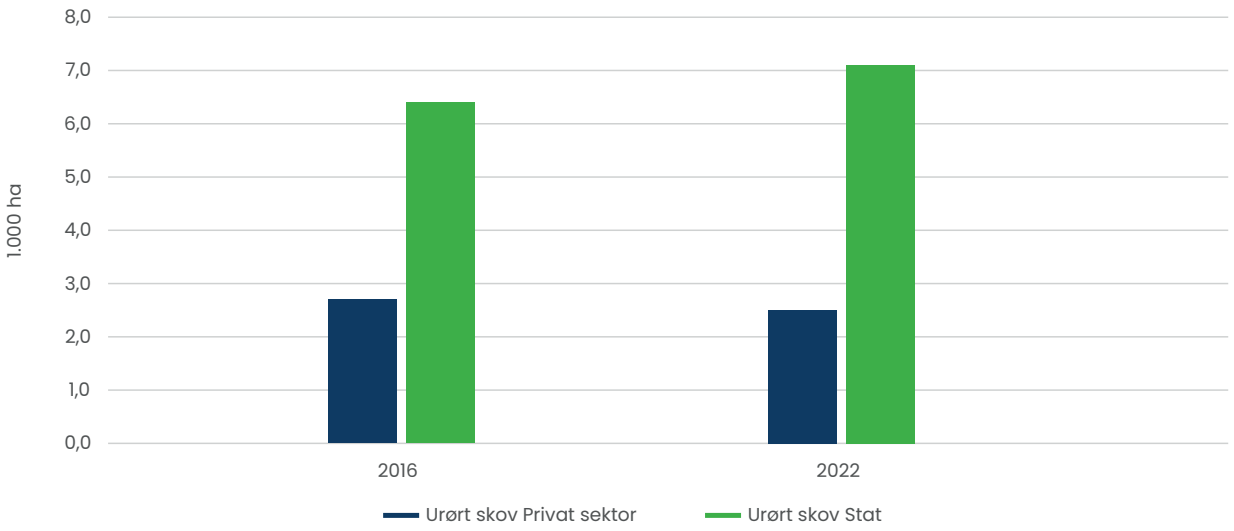

Kilde: Danmarks Statistik, indikator 15.5.3

Fugle har brug for føde, skjul og rede-steder i skove, haver og det åbne land. **Når levende hegn forsvinder,** og landskabet bliver mere ensartet, bliver deres levesteder færre og mere adskilte.

6 Ministeriet for natur og dyrevelfærd. Milepæl nået: 75.000 hektar urørt skov i Danmark – Ministeriet for Natur og Dyrevelfærd

HVAD GØR DANMARK ALLEREDE?

Danmark er ikke startet fra nul. De seneste år er natur, biodiversitet og arealanvendelse rykket højere op på den politiske dagsorden. Det største skridt er Aftalen om et Grønt Danmark og den grønne trepart, der sætter gang i en omfattende omlægning af det danske landskab.

Aftalen indebærer, at mere end 15 procent af Danmarks landbrugsjord skal udtages og omlægges til skov og natur[7]. Det svarer til et areal større end Fyn og Bornholm tilsammen. Med aftalen er der afsat omkring 40 milliarder kroner til Danmarks Grønne Arealfond, der blandt andet skal bidrage til 250.000 hektar ny skov frem mod 2045 og udtagning af 140.000 hektar kulstofrige lavbundsjorde, inklusive randarealer inden 2030[8].

Det er et vigtigt skridt for livet på land, fordi arealanvendelse er en af de største nøgler til bedre natur i Danmark. Når landbrugsjord omlægges, kan det skabe flere levesteder, bedre sammenhæng mellem naturområder og mindre pres på både biodiversitet, klima og vandmiljø.

> 15 procent af Danmarks landsbrugsjord skal udtages og omlægges til skov og natur.

Lokale treparter skaber sammenhæng

Arealomlægning besluttes ikke på Christiansborg alene. Den skal gennemføres lokalt. Derfor er der etableret 23 lokale treparter, hvor kommuner, landboorganisationer, lokale naturforeninger og Naturstyrelsen skal samarbejde om at omsætte aftalen til konkrete omlægningsplaner. Ministeriet for Natur og Dyrevelfærd beskriver, at de lokale treparter skal bidrage til at realisere målene om lavbundsjorde, vådområder, skovrejsning, ekstensivering og bedre vilkår for natur og biodiversitet[9].

Det er en vigtig udvikling, fordi naturgenopretning altid skal lande bestemte steder: i ådale, på marker, omkring vandløb, i skovkanter og i lokalsamfund. Lokale løsninger kan gøre det lettere at koble natur, landbrug, klima og vandmiljø sammen.

Samtidig betyder den lokale organisering, at der bliver brug for klare nationale rammer. Hvis indsatsen skal gavne biodiversiteten, skal de lokale planer ikke kun måles på antal hektar, men også på naturkvalitet, sammenhæng og effekt for arter og levesteder.

CO_2e-afgift på landbruget

Et andet centralt element er den kommende CO_2e-afgift på landbruget. Med Aftalen om et Grønt Danmark er det aftalt, at der fra 2030 indføres en afgift på udledninger fra husdyrproduktion. Afgiften fastsættes til 300 kr. pr. ton CO_2e i 2030 og stiger til 750 kr. pr. ton CO_2e i 2035 med et bundfradrag på 60 procent, så den effektive afgift bliver 120 kr. i 2030 og 300 kr. i 2035.

Afgiften er først og fremmest et klimapolitisk greb. Men den hænger også sammen med Mål 15, fordi den indgår i en bredere omlægning af landbruget og arealanvendelsen. Særligt udtagning af lavbundsjorde kan skabe flere vådere naturarealer og genskabe levesteder, der tidligere er blevet drænet og opdyrket.

7 Miljøministeriet. Nyt grønt Danmark: 390.000 hektar landbrug omlægges til skov og natur – Miljøministeriet
8 Aftale om et Grønt Danmark. aftale-om-et-groent-danmark.pdf
9 Ministeriet for Natur og Dyrevelfærd. De lokale treparter – Ministeriet for Natur og Dyrevelfærd

Ministeriet beskriver lavbundsjorde som tidligere naturlige vådområder, der er blevet drænet for at kunne dyrkes. Når de vådlægges igen, kan det både reducere drivhusgasudledninger og skabe bedre vilkår for naturtyper som moser, våde enge og vådområder.

Det viser, at klima- og naturindsatser kan understøtte hinanden, hvis de planlægges rigtigt.

15 nye Naturnationalparker

Danmark arbejder også med naturnationalparker. I de kommende naturnationalparker skal natur og biodiversitet have førsteprioritet. Naturstyrelsen beskriver, at store græssende dyr, mere naturlig hydrologi og færre indgreb skal skabe flere levesteder for dyr og planter.

Der er allerede 15 naturnationalparker på vej, og med Aftalen om Implementering af et Grønt Danmark skal der etableres yderligere seks, så Danmark samlet når 21 naturnationalparker. Derudover lægges der op til en bynær naturnationalpark ved Kalvebod Fælled[10].

> Naturnational-parkerne er vigtige, fordi da markerer et skifte i naturpolitik-ken: nogle områder skal have naturen som første prioritet.

Naturnationalparkerne er vigtige, fordi de markerer et skifte i naturpolitikken: nogle områder skal have naturen som førsteprioritet. Det betyder ikke, at alle naturområder skal forvaltes ens. Men det betyder, at der skal være steder, hvor biodiversitet ikke blot er ét hensyn blandt mange, men det bærende formål.

EU sætter rammer

Danmarks arbejde med Verdensmål 15 står i en ny europæisk kontekst. I 2024 blev EU's natur-genopretningsforordning endeligt vedtaget som den første fælles EU-lovgivning med bindende mål for at genoprette natur på tværs af medlemslandene. Forordningen forpligter EU-landene til at gennemføre genopretningstiltag på mindst 20 procent af EU's land- og havområder inden 2030 og på alle økosystemer med behov for genopretning frem mod 2050.

Det betyder, at naturgenopretning ikke længere alene er en politisk ambition, men en konkret planlægningsopgave. Danmark skulle den 1. september 2026 indgive et udkast til en national genopretningsplan til EU-Kommissionen. Planen skulle beskrive, hvordan Danmark vil leve op til forordningens krav, hvilke naturtyper og økosystemer der skal genoprettes, hvilke virkemidler der skal bruges, og hvordan indsatsen skal finansieres og følges op[11]. I skrivende stund har Danmark ikke indgivet sit udkast til genopretningsplanen selvom alle EU's medlemslande skulle sende deres udkast senest 1. september[12]. Så vi må væbne os med tålmodighed indtil der kommer konkret handling.

10 Naturnationalparker. Naturnationalparker – Naturstyrelsen
11 Ministeriet for Grøn Trepart. EU´s naturgenopretningsforordning – Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø
12 Naturmonitor. Naturfolk: Nu må de evindelige overskridelser af EU-frister stoppe og erstattes af reel handling og fremdrift

2030-PANELETS ANBEFALINGER

Gør naturindsatsen mere forpligtende

Danmark bør skærpe natur- og biodiversitetslovgivningen, så beskyttelse, genopretning og overvågning bliver mere bindende. Det er ikke nok at sætte mål for mere natur. Der skal også være tydelig ansvarsplacering, effektive håndhævelsesmekanismer og systematisk opfølgning på, om arter og levesteder faktisk får bedre vilkår.

Skab større og mere sammenhængende naturområder

Danmark bør prioritere større naturområder dér, hvor de gør størst gavn for biodiversiteten – ikke kun dér, hvor det er lettest at omlægge arealer. Nye naturarealer bør udvælges efter naturfaglig værdi, sammenhæng og potentiale for varig biodiversitet, og ikke efter samfundsøkonomiske værdiansættelsesmetoder baseret på fx betalingsvillighed.

Mål den grønne trepart på naturkvalitet – ikke kun hektar

Den grønne trepart kan blive et vendepunkt for dansk natur, men kun hvis arealomlægningen fører til reelle forbedringer for arter og økosystemer. Derfor bør indsatsen ikke kun måles på, hvor mange hektar der omlægges til skov, vådområder eller lavbundsprojekter, men også på om naturen faktisk får bedre kvalitet.

Følg op på urørt skov og almindelige arter

Urørt skov bør ikke kun tælles i hektar. Udviklingen bør følges systematisk, så vi ved, om skovene får mere dødt ved, flere gamle træer, flere lysninger, naturlig hydrologi og bedre levesteder. Samtidig bør indsatsen ikke kun fokusere på truede arter, men også på de arter, der før var almindelige i Danmark – som f.eks. de almindelige ynglefugle.

Omsæt viden til handling og styrk datagrundlaget

Hvis Danmark skal vende tabet af biodiversitet til fremgang, skal den viden, vi allerede har, omsættes til konkrete indsatser. Det kræver politisk prioritering og langsigtet finansiering. Mangler i datagrundlaget må ikke blive en undskyldning for at udskyde den nødvendige handling. Samtidig skal opfølgningen styrkes, så vi ikke kun måler, om der kommer mere skov eller mindre landbrugsareal, men også, om indsatserne fører til bedre levesteder, større sammenhæng i naturen og flere arter. Vores Mål-indikatorerne er et vigtigt redskab, men flere opdateres sjældent. Mere regelmæssige opdateringer og inddragelse af rødlistedata bør derfor prioriteres, så vi bedre kan følge udviklingen i naturens tilstand. Et stærkere datagrundlag skal kvalificere naturindsatsen, men ikke være en forudsætning for at sætte den i gang.

2030-panelet anbefaler: Opfølgningen skal styrkes, så vi ikke kun måler, om der kommer mere skov eller mindre landbrugsareal, men også, om indsatserne fører til bedre levesteder, større sammenhæng i naturen og flere arter.

2030-PANELET